

वैतनिक कानून व्यवसायीको नियुक्ति तथा सेवाका शर्तसम्बन्धी निर्देशिका, २०७२

सर्वोच्च अदालत नियमावली २०४९ को नियम ११६ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी सर्वोच्च अदालतले यो निर्देशिका बनाई लागू गरेको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

- (१) यस निर्देशिकाको नाम "वैतनिक कानून व्यवसायीको नियुक्ति तथा सेवाका शर्त सम्बन्धी निर्देशिका, २०७२" रहेको छ ।
- (२) यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. वैतनिक कानून व्यवसायी नियुक्तिको सूचना प्रकाशित गर्ने : (१) हरेक अदालतले वैतनिक कानून व्यवसायीको पद रिक्त हुनुभन्दा कम्तीमा १ महिना अगावै वैतनिक कानून व्यवसायीको नियुक्तिको लागि अधिवक्ताहरुमध्येबाट दरखास्त आह्वान गरी अनुसूची -१ को ढाँचामा १५ दिने सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिमको सूचना सम्बन्धित अदालत, वार इकाई तथा सर्वोच्च अदालतको बुलेटिनमा समेत प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

३. वैतनिक कानून व्यवसायीको छनौटका आधारहरु : (१) दफा २ को उपदफा (१) बमोजिमको अवधि भित्र रिक्त पदभन्दा बढी उम्मेदवारहरुको दरखास्त पर्न आएमा उम्मेदवारको उपयुक्तताको परीक्षणको लागि अन्तर्वार्ता लगायत देहायको आधारमा अंक प्रदान गरी सबै भन्दा बढी अंक प्राप्त गर्ने व्यक्तिलाई छनौट गरिनेछ :

(क)	उम्मेदवारको अन्तर्वार्ता वापत	५० अंक
(ख)	अधिवक्ता प्रमाणपत्रको जेष्ठता वापत (प्रतिवर्ष १ अंककादरले)	२० अंक
(ग)	कानूनमा स्नातकोत्तर वापत	१० अंक
(घ)	कानूनमा स्नातक वापत	५ अंक
(ङ)	सम्बन्धित विषयमा लिएको तालिम वापत	५ अंक
(च)	जनजाति / पिछडिएको वर्ग	१० अंक

- (२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि वैतनिक कानून व्यवसायीको पदमा रही काम गर्दा आचरण विपरीतको काम गरेको व्यक्तिलाई वैतनिक कानून व्यवसायीमा पुनः छनौट गरिने छैन ।

४. वैतनिक कानून व्यवसायीको छनौट सम्बन्धी व्यवस्था : (१) दफा ३ बमोजिम वैतनिक कानून व्यवसायीको छनौटका लागि देहायका अदालतहरुमा देहायबमोजिमको छनौट समिति रहनेछ:

(क) सर्वोच्च अदालतमा :

- (१) रजिष्ट्रार, सर्वोच्च अदालत - अध्यक्ष
(२) सहरजिष्ट्रार, प्रशासन महाशाखा, सर्वोच्च अदालत - सदस्य
(३) रजिष्ट्रारले तोकेको अदालतको एकजना अधिकृत - सदस्य

(ख) पुनरावेदन अदालतमा :

- (१) पुनरावेदन अदालतको मुख्य न्यायाधीश वा निजले तोकेको न्यायाधीश - अध्यक्ष
(२) रजिष्ट्रार, पुनरावेदन अदालत - सदस्य
(३) पुनरावेदन अदालतको मुख्य न्यायाधीशले तोकेको अदालतको एकजना अधिकृत - सदस्य

(ग) जिल्ला अदालतमा :

- (१) जिल्ला न्यायाधीश - अध्यक्ष
(२) श्रेस्तेदार - सदस्य
(३) जिल्ला न्यायाधीशले तोकेको अदालतको एकजना अधिकृत - सदस्य

(२) उपदफा (१) बमोजिमको छनौट समितिले वैतनिक कानून व्यवसायीको छनौटसम्बन्धी काम कारवाही गर्दा लोक सेवा आयोग वा अन्य कुनै निकायको विज्ञलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(३) सर्वोच्च अदालतमा रहने दुईजना वैतनिक कानून व्यवसायीमध्ये उपलब्ध भएसम्म एकजना महिला कानून व्यवसायीलाई नियुक्त गरिनेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको छनौट समितिले उम्मेदवारको सिफारिस गर्दा एकजना वैकल्पिक उम्मेदवारको समेत सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिमको छनौट समितिले वैतनिक कानून व्यवसायीको नियुक्तीको लागि सिफारिश गर्ने सम्बन्धी अन्य कार्यविधि सो समितिले आफै निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

५. वैतनिक कानून व्यवसायीमा नियुक्ति र कार्यकाल : (१) दफा ३ बमोजिम वैतनिक कानून व्यवसायीमा नियुक्तिका लागि छनौट भएको उम्मेदवारलाई अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा वैतनिक कानून व्यवसायीको नियुक्तिपत्र दिनु पर्छ ।

(२) दफा ३ बमोजिम सिफारिस भएको उम्मेदवारले सूचनामा तोकिएको समयावधिभित्र नियुक्ति लिन नआएमा वैकल्पिक उम्मेदवारलाई नियुक्ति दिईनेछ ।

(३) वैतनिक कानून व्यवसायीको कार्यकाल नियुक्ति पाएका मितिले सामान्यतः २ वर्षको हुनेछ ।

६. वैतनिक कानून व्यवसायीले पाउने विदा : (१) वैतनिक कानून व्यवसायीले प्रत्येक महिना १ दिन भैपरी आउने विदा पाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको विदा संचित गरी अर्को वर्ष लिन पाइने छैन ।

(३) वैतनिक कानून व्यवसायी विदा स्वीकृत गराई अनुपस्थिति रहेको अवस्थामा बाहेक पूरा समय अदालतमा उपस्थित भई कार्य गर्नु पर्नेछ ।

तर, आफूलाई तोकिएको काममा असर नपर्ने गरी अदालतको अनुमति लिएर अन्य मुद्दामा वकालत गर्न वा अन्य कुनै अनुसन्धानात्मक काम गर्न पाउनेछ ।

७. वैतनिक कानून व्यवसायीको काम कर्तव्य र अधिकार : (१) वैतनिक कानून व्यवसायीको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :

(क) कानूनी सहायता प्राप्त गर्न नसकेका असहाय, अशक्त, नाबालक वा आर्थिक रूपमा विपन्न वा थुनुवा रहेको व्यक्तिलाई कानूनी सहायता उपलब्ध गराउन आवश्यक छ भनी सर्वोच्च अदालतमा प्रधान न्यायाधीश वा सम्बन्धित इजलास वा रजिष्ट्रारले, पुनरावेदन अदालतमा मुख्य न्यायाधीश वा सम्बन्धित इजलास वा रजिष्ट्रारले र जिल्ला अदालतमा न्यायाधीश वा श्रेस्तेदारले तोकिएको मुद्दाहरूमा निःशुल्करूपमा आवश्यक कानूनी लिखत तयार गर्ने तथा मुद्दामा वहस पैरवी गर्ने,

(ख) जिल्ला अदालतमा नियुक्त वैतनिक कानून व्यवसायीले कम्तिमा पन्ध्र दिनमा १ पटक कारागारको भ्रमण गरी थुनुवा कैदीको तर्फबाट कुनै लिखत तयार गर्नुपर्ने वा प्रतिरक्षा गर्नुपर्ने भएमा सोसम्बन्धी आवश्यक कार्य गर्ने,

(ग) जिल्ला अदालतमा नियुक्त वैतनिक कानून व्यवसायीले आफूले कानूनी सहायता प्रदान गरेको मुद्दा फैसला भएपछि सो मुद्दामा पुनरावेदन गर्नुपर्ने अवस्थामा आफ्नो पक्षकोतर्फबाट पुनरावेदन पत्र तयार गरी दर्ताका लागि सहयोग र समन्वय गर्ने ।

(घ) वैतनिक कानून व्यवसायी नियुक्त भएको मुद्दामा पक्षलाई मुद्दासंग सम्बन्धित विषयमा आवश्यक परामर्श दिने,

(ङ) वैतनिक कानून व्यवसायी नियुक्त भएको मुद्दामा भएको काम कारवाही र अवस्थाका बारेमा पक्षलाई जानकारी गराउने,

(च) मिलापत्र हुनेमा असहाय पक्षको तर्फबाट मिलापत्रको दरखास्त लेख्ने,

(छ) पुनरावेदन अदालत र सर्वोच्च अदालतमा साधक जाँचको सुनुवाइमा सरकारी पक्षलाई फिकाउंदा थुनामा रहेका प्रतिवादीको तर्फबाट प्रतिरक्षा गर्ने,

(ज) कारागारको भ्रमण गर्दा जिल्लाको कैदीको तर्फबाट मुद्दामा पुनरावेदन गर्नुपर्ने अवस्थामा कुन जिल्लाको कैदी हो सो जिल्ला अदालतको वैतनिक कानून व्यवसायी माफत सो कार्य गराउने विषयलगायत सम्बन्धित अदालतबाट सम्बोधन हुनुपर्ने मुद्दासम्बन्धी विषयहरूको कारागार भ्रमणसम्बन्धी चेकलिष्ट तयार गरी सो विषयको प्रतिवेदन समेत पेश गर्ने ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि असमर्थ पक्षको तर्फबाट वैतनिक कानून व्यवसायी नियुक्त भएको मुद्दामा पक्षले आफ्नो तर्फबाट कानून व्यवसायी नियुक्ति गरेमा वैतनिक कानून व्यवसायीले त्यस्तो पक्षको तर्फबाट वहस प्रतिरक्षा, लिखतको तयारी वा परामर्श दिने कार्य गर्नुपर्ने छैन ।

(३) वैतनिक कानून व्यवसायीलाई वहस प्रतिरक्षा गर्न लेखी आएकोमा पेशीका दिन मिसिलको अध्ययन गरी समयमै सम्बन्धित इजलासमा उपस्थित हुनु पर्नेछ । काबुवाहिरको परिस्थिति परेमा बाहेक आफूलाई तोकिएको मुद्दा पेशीबाट हटाउनु हुँदैन ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक वैतनिक कानून व्यवसायीले एकैदिन २ भन्दा बढी मुद्दामा असमर्थ पक्षको तर्फबाट इजलासमा उपस्थित भई वहस प्रतिरक्षा गर्नुपर्ने अवस्था परेको कारण सबै मुद्दामा प्रभावकारी प्रतिनिधित्व हुन नसक्ने अवस्था रहेमा पुराना, थुनुवा, वृद्ध, महिलालाई प्राथमिकता दिई अन्य मुद्दाको पेशी स्थगनको निवेदन गर्न सक्नेछ ।

(५) वैतनिक कानून व्यवसायीले आफूले वहस, प्रतिरक्षा वा परामर्श दिनुपर्ने मुद्दाको मिसिलसँग सम्बन्धित कागजातहरूको प्रतिलिपि प्राप्त गर्न सक्नेछ । यसरी माग भएका मिसिल कागजातहरू उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित कर्मचारीको दायित्व हुनेछ ।

८. काम कारवाहीको प्रतिवेदन पेश गर्ने : (१) वैतनिक कानून व्यवसायीले आफूले गरेको काम कारवाहीको प्रगति विवरण, कानूनी सहायता उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा देखा परेका कठिनाई र कुनै सुझाव भए सो समेत खुलाई महिना समाप्त भएको ७ दिन भित्र अनुसूची -३ बमोजिमको ढाँचामा सम्बन्धित अदालतमा प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि मात्र निजले पाउने पारिश्रमिक भुक्तानी दिइनेछ ।

(३) वैतनिक कानून व्यवसायीले प्रदान गरेको सेवाको विवरण सर्वोच्च अदालतको वार्षिक प्रतिवेदनमा समेत समावेश गरी प्रकाशन गरिनेछ ।

९. वैतनिक कानून व्यवसायीले पालन गर्नु पर्ने आचारण : वैतनिक कानून व्यवसायीले कानून व्यवसायीले पालन गर्नुपर्ने आचरणहरूको अतिरिक्त देहायबमोजिमका आचरणहरूको पालना गर्नु पर्नेछ :

(क) वैतनिक कानून व्यवसायीले पक्षको हितको प्रवर्द्धन गर्ने वा पक्षलाई अधिकतम सन्तुष्टि प्रदान गर्ने गरी पूर्ण क्षमताकासाथ मुद्दामा वहस प्रतिरक्षा गर्नु पर्नेछ ।

(ख) वैतनिक कानून व्यवसायीले आफ्नो कामप्रति पूर्ण इमान्दार र प्रतिबद्ध हुनु पर्नेछ । जानाजान वा लापरवाहीपूर्वक पक्षलाई कुनै गलत सूचना दिनु हुँदैन ।

(ग) वैतनिक कानून व्यवसायीले कुनै पक्षप्रति कुनै किसिमको भेदभाव नगरी स्वच्छ, न्यायपूर्ण र विभेदरहित रूपमा आफ्नो कार्य सम्पादन गर्नु पर्नेछ ।

(घ) वैतनिक कानून व्यवसायीले आफ्नो कार्य सम्पादन गर्दा गोपनीयता कायम गर्नु पर्नेछ । पक्षहरूले दिएको कुनै सूचना वा जानकारीको कानूनबमोजिमको अवस्थामा बाहेक पक्षको हित विपरित हुने गरी कहीं कतै व्यक्त गर्नु हुँदैन ।

(ड) वैतनिक कानून व्यवसायीले असमर्थ, असहाय पक्षको तर्फबाट लिखत तयार गर्दा वा वहस पुरवा गर्दा कुनै फि, दस्तुर, रकम माग गर्न वा स्वीकार गर्न हुदैन ।

१०. वैतनिक कानून व्यवसायी पदमुक्त हुने : (१) देहायको अवस्थामा वैतनिक कानून व्यवसायी आफ्नो पदबाट मुक्त हुनेछ :

- (क) निजले दिएको राजीनामा रजिष्टार/स्रेस्तेदारबाट स्वीकृत भएमा, वा
- (ख) तोकिएको जिम्मेवारी इमान्दारीसाथ पूरा नगरेको वा गम्भीर लापरवाही गरेको वा आचरण सम्बन्धी कुराको बराबर उल्लङ्घन गरेको वा बिना सूचना अदालतमा लगातार अनुपस्थित रहने गरेको आधारमा रजिष्टार/स्रेस्तेदारले निजलाई पद मुक्त गर्ने निर्णय गरेमा,
- (ग) निजको मृत्यु भएमा,
- (घ) नेपाल कानून व्यवसायी परिषदबाट निजलाई कुनै प्रकारको सजाय भएमा, वा
- (ड) निजको पदावधि समाप्त भएमा ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम वैतनिक कानून व्यवसायीलाई पदमुक्त गर्नु अघि निजलाई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मौका प्रदान गरिनेछ ।

११. आवश्यक साधन स्रोतको व्यवस्था : (१) वैतनिक कानून व्यवसायीको शाखामा टेलिफोन, कुर्सी, टेबुल, दराजलगायतको भौतिक पूर्वाधार र आवश्यक ऐन, नियम, कानून पत्रिका एवं पुस्तकसहित सम्भव भएसम्म छुट्टै कार्यक्षेत्रको व्यवस्था सम्बन्धित अदालतले गर्नेछ ।

(२) वैतनिक कानून व्यवसायीको लागि आवश्यक पर्ने कागज लगायतका मसलन्द सम्बन्धित अदालतले उपलब्ध गराउने छ ।

१२. काम कारवाहीको अनुगमन : (१) सम्बन्धित अदालतले वैतनिक कानून व्यवसायीले गरेको कामको नियमित अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सम्बन्धित अदालतले गरेको मूल्यांकनको जानकारी आवधिकरूपमा माथिल्लो अदालतलाई समेत गराउनु पर्नेछ ।

१३. वरवुझारथ :

वैतनिक कानून व्यवसायीले आफ्नो पदबाट मुक्त हुँदा आफ्नो जिम्मामा रहेका फाइल, कागजातलगायतका अदालतका जिन्सी सामान अदालतको सम्बन्धित कर्मचारीलाई बुझाई भरपाई लिनु पर्नेछ ।

अनुसूची - १

(दफा २ संग सम्बन्धित)

श्री अदालत

मिति २०.....

विषय : वैतनिक कानून व्यवसायी नियुक्ति सम्बन्धमा ।

यस अदालतमा मिति देखि रिक्त हुने वैतनिक कानून व्यवसायी पदमा रही काम गर्न इच्छुक अधिवक्ताहरूले यो सूचना प्रकाशित भएको मितिले १५ दिन भित्र रु ५१ को टिकट टाँस गरी यस अदालतमा दरखास्त दिनु हुन यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ :

१. पद : वैतनिक कानून व्यवसायी
२. अवधि : एक वर्ष
३. मासिक पारिश्रमिक : तोकिए अनुसार
४. प्रदान गर्नु पर्ने सेवा : तोकिए अनुसार
५. संलग्न हुनु पर्ने कागजातहरू :
 - (क) कानूनमा स्नातक / स्नातकोत्तरको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,
 - (ख) अधिवक्ताको प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि,
 - (३) सम्बन्धित विषयमा कुनै तालिम प्राप्त गरेको भए सोको प्रतिलिपि ।
७. छनौटको किसिम : अन्तर्वार्ता र तोकिएका अन्य आधारमा हुने ।
८. नियुक्ति लिन आउनुपर्ने अवधि : नियुक्तिका लागि छनौट भएका उम्मेदवारले छनौट भएको ७ दिनभित्र नियुक्ति लिन आउनु पर्ने ।

अनुसूची - २
(दफा ४ संग सम्बन्धित)

श्रीअदालत

विषय : नियुक्ति

श्री

अधिवक्ता, प्र.प.नं

यस अदालतको मितिको निर्णयानुसार तपाईंलाई मितिदेखि लागू हुने गरी यस अदालतको वैतनिक कानून व्यवसायी पदमा ... वर्षको लागि नियुक्ति गरिएको छ । तपाईंले नियम तथा निर्देशिकामा तोकिए बमोजिमका काम गर्नु पर्नेछ । साथै, तपाईंले आफूले गरेको काम कारवाहीको मासिक विवरण अनुसूची -३ को ढाँचामा महिना भुक्तान भएको ७ दिन भित्र प्रशासन शाखामा बुझाउनु होला । मुद्दाको सिलसिलामा आफूले प्राप्त गरेका कागजातहरूको प्रतिलिपि आफ्नो पदावधि समाप्त भएपछि अनिवार्य रूपले सम्बन्धित शाखामा बुझाउनु हुन अनुरोध गरिन्छ ।

बोधार्थ :

श्री

अनुसूची - ३
(दफासंग सम्बन्धित)

वैतनिक कानून व्यवसायीको काम कारवाहीको मासिक प्रतिवेदन

२०..... साल महिना

श्रीअदालत

सि.नं.	अदालत को नाम	वैतनिक कानून व्यवसायी को नाम	सेवाको विषय	सेवा प्रदान गरेको मुद्दा संख्या			सेवा प्राप्त गर्ने जम्मा व्यक्ति संख्या			काफयत
				गत महिनासम्म को जम्मा	यस महिना को	जम्मा	गत महिनासम्म को जम्मा	यस महिना को	जम्मा	
१			लिखत तयारी							
			परामर्श सेवा							
			बहस							सफल/असफल मुद्दाको संख्या
			तारेखमा बसेको							
			कारागार भ्रमण पटक							
			साक्षा पारिक्षण							

द्रष्टव्य :

- देखिएका कठिनाई/समस्याहरु
- सुझाव

वैतनिक कानून व्यवसायीको नाम :

दस्तखत :